

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

16 ianuarie 2024*

„Trimitere preliminară – Spațiul de libertate, securitate și justiție – Politica comună în materie de azil – Directiva 2011/95/UE – Condiții care trebuie îndeplinite pentru a putea beneficia de statutul de refugiat – Articolul 2 litera (d) – Motivele persecuției – «Apartenența la un anumit grup social» – Articolul 10 alineatul (1) litera (d) – Acte de persecuție – Articolul 9 alineatele (1) și (2) – Legătură între motivele persecuției și actele de persecuție sau între motivele persecuției și lipsa protecției împotriva unor astfel de acte – Articolul 9 alineatul (3) – Agenți neguvernamentali – Articolul 6 litera (c) – Condiții pentru obținerea de protecție subsidiară – Articolul 2 litera (f) – «Vătămări grave» – Articolul 15 literele (a) și (b) – Evaluarea cererilor de protecție internațională în vederea acordării statutului de refugiat sau a statutului conferit prin protecție subsidiară – Articolul 4 – Violența împotriva femeilor bazată pe sex – Acte de violență domestică – Amenințarea cu o «crimă de onoare»”

În cauza C-621/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Administrativen sad Sofia-grad (Tribunalul Administrativ din Sofia, Bulgaria), prin decizia din 29 septembrie 2021, primită de Curte la 6 octombrie 2021, în procedura

WS

împotriva

Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet,

cu participarea:

Predstavitelstvo na Varhovnia komisar na Organizatsiyata na obedinenite natsii za bezhantsite v Bulgaria,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul L. Bay Larsen, vicepreședinte, doamna K. Jürimäe, domnii C. Lycourgos, E. Regan, F. Biltgen și N. Piçarra (raportor), președinți de cameră, domnii M. Safjan, S. Rodin și P. G. Xuereb, doamna I. Ziemele, domnii J. Passer și D. Gratsias, doamna M. L. Arastey Sahún și domnul M. Gavalec, judecători,

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

* Limba de procedură: bulgara.

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru WS, de V. B. Ilareva, avocat;
- pentru Predstavitelstvo na Varhovnia komisar na Organizatsiyata na obedinenite natsii za bezhantsite v Bulgaria, de M. Demetriou și J. MacLeod, BL, și C. F. Kroes, avocat;
- pentru guvernul german, de J. Möller și R. Kanitz, în calitate de agenți;
- pentru guvernul francez, de A.-L. Desjonquères și J. Illouz, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de A. Azéma și I. Zaloguin, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 20 aprilie 2023,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea considerentului (17), a articolului 6 litera (c), a articolului 9 alineatul (2) literele (a) și (f) și a articolului 9 alineatul (3), a articolului 10 alineatul (1) litera (d), precum și a articolului 15 literele (a) și (b) din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (JO 2011, L 337, p. 9).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între WS, pe de o parte, și Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet (serviciul interogatorii al Agenției Naționale pentru Refugiați din cadrul Consiliului de Miniștri) (denumit în continuare „DAB”), pe de altă parte, în legătură cu decizia de respingere a deschiderii unei proceduri de acordare a protecției internaționale în urma unei cereri ulterioare a lui WS.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

Convenția de la Geneva

- 3 Potrivit articolului 1 secțiunea A punctul 2 din Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, p. 150, nr. 2545 (1954)], intrată în vigoare la 22 aprilie 1954 și completată prin Protocolul privind statutul refugiaților,

încheiat la New York la 31 ianuarie 1967, intrat în vigoare la 4 octombrie 1967 (denumită în continuare „Convenția de la Geneva”), „[p]entru scopurile prezentei convenții, termenul de refugiat se va aplica oricărei persoane [...] care, în urma [...] unor temeri justificate de a fi persecutată [din cauza] rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, [din cauza] acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări”.

CEDAW

- 4 Potrivit articolului 1 din Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (denumită în continuare „CEDAW”), adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 18 decembrie 1979, intrată în vigoare la 3 septembrie 1981 (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 1249, nr. I-20378, p. 13) și la care toate statele membre sunt părți, „[î]n termenii [acestei convenții], expresia discriminare față de femei vizează orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților fundamentale în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu”.

Convenția de la Istanbul

- 5 Articolul 2 din Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, încheiată la Istanbul la 11 mai 2011, semnată de Uniunea Europeană la 13 iunie 2017, aprobată în numele acesteia prin Decizia (UE) 2023/1076 a Consiliului din 1 iunie 2023 (JO 2023, L 143 I, p. 4) (denumită în continuare „Convenția de la Istanbul”) și intrată în vigoare, în ceea ce privește Uniunea, la 1 octombrie 2023, prevede:

„1 Prezenta Convenție se va aplica tuturor formelor de violență împotriva femeilor, inclusiv violența domestică, care afectează femeile în mod disproporționat.

2 Părțile sunt încurajate să aplice prezenta Convenție tuturor victimelor violenței domestice. Părțile vor acorda o atenție specială femeilor victime ale violenței de gen în implementarea dispozițiilor prezentei Convenții.

[...]”

- 6 Articolul 60 din această convenție, intitulat „Cereri de azil bazate pe gen”, are următorul cuprins:

„1 Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că violența împotriva femeilor pe bază de gen poate fi recunoscută drept o formă de persecuție, în sensul Articolului 1, A (2) al [Convenției de la Geneva] și drept o formă de vătămare gravă, dând naștere la protecție complementară/auxiliară.

2 Părțile se vor asigura de faptul că fiecărui teme al Convenției îi este dată o interpretare sensibilă la dimensiunea de gen și de faptul că, acolo unde se stabilește că persecuția temută se datorează unuia sau mai multora din aceste motive, solicitanților li se va acorda statutul de refugiat conform actelor aplicabile relevante.

[...]”

Dreptul Uniunii

- 7 Considerentele (4), (10), (12), (17), (29), (30) și (34) ale Directivei 2011/95 au următorul cuprins:
- „(4) Convenția de la Geneva și protocolul aferent constituie elementul-cheie al sistemului juridic internațional de protecție a refugiaților.
- [...]
- (10) [...] în acest moment este oportun să se confirme principiile care stau la baza Directivei 2004/83/CE [a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO 2004, L 304, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52)], precum și să se depună eforturi pentru realizarea unei apropieri mai accentuate a normelor privind recunoașterea și conținutul protecției internaționale pe baza unor standarde mai exigente.
- [...]
- (12) Obiectivul principal al prezentei directive este, pe de o parte, să se asigure că toate statele membre pun în aplicare criteriile comune de identificare a persoanelor care au o nevoie reală de protecție internațională și, pe de altă parte, să asigure un nivel minim de beneficii respectivelor persoane în toate statele membre.
- [...]
- (17) Cu privire la tratamentul persoanelor care intră sub incidența domeniului de aplicare a prezentei directive, statele membre sunt ținute de obligațiile asumate în temeiul instrumentelor de drept internațional la care sunt parte, în special acelea care interzic discriminarea.
- [...]
- (29) Una dintre condițiile pentru a putea obține statutul de refugiat, în sensul articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva, este existența unei legături cauzale între motivele de persecuție, și anume cele legate de rasă, religie, naționalitate, opinie politică sau apartenența la un anumit grup social, și actele de persecuție sau lipsa protecției împotriva acestor acte.
- (30) De asemenea, este necesară adoptarea unei definiții comune a motivului persecuției pentru «apartenența la un anumit grup social». În scopul definirii unui anumit grup social, ar trebui să se acorde atenția corespunzătoare aspectelor legate de genul solicitantului, inclusiv identității de gen și orientării sexuale, care ar putea fi legată de anumite tradiții și cutume legale, ducând, de exemplu, la mutilare genitală, sterilizare forțată sau avort forțat, în măsura în care aceste aspecte au legătură cu teama de persecuție bine întemeiată a solicitantului.
- [...]

(34) Este necesară stabilirea criteriilor comune pe care ar trebui să le îndeplinească solicitanții unei protecții internaționale pentru a putea beneficia de protecția subsidiară. Aceste criterii ar trebui stabilite pe baza obligațiilor internaționale în temeiul instrumentelor privind drepturile omului și a practicilor deja existente în statele membre.”

8 Potrivit articolului 2 literele (a), (d)-(i) și (n) din această directivă:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

(a) «protecție internațională» înseamnă statutul de refugiat și statutul conferit prin protecție subsidiară, definite la literele (e) și (g);

[...]

(d) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, a naționalității, a opiniilor politice sau a apartenenței la un anumit grup social, se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să solicite protecția respectivei țări [...];

(e) «statut de refugiat» înseamnă recunoașterea, de către un stat membru, a calității de refugiat a oricărui resortisant al unei țări terțe sau a oricărui apatrid;

(f) «persoană eligibilă pentru obținerea de protecție subsidiară» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid care nu poate fi considerat refugiat, dar în privința căruia există motive serioase și întemeiate de a crede că, în cazul în care ar fi trimis în țara sa de origine sau, în cazul unui apatrid, în țara în care avea reședința obișnuită, ar fi supus unui risc real de a suferi vătămările grave definite la articolul 15 și căruia nu i se aplică articolul 17 alineatele (1) și (2) și nu poate sau, ca urmare a acestui risc, nu dorește protecția respectivei țări;

(g) «statut conferit prin protecție subsidiară» înseamnă recunoașterea, de către un stat membru, a unui resortisant al unei țări terțe sau a unui apatrid ca persoană eligibilă pentru obținerea de protecție subsidiară;

(h) «cerere de protecție internațională» înseamnă cererea de protecție prezentată unui stat membru de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid, care poate fi înțeleasă ca urmărind să obțină statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară, care nu solicită în mod explicit un alt tip de protecție în afara domeniului de aplicare a prezentei directive și care poate face obiectul unei cereri separate;

(i) «solicitant» înseamnă un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid care a introdus o cerere de protecție internațională în privința căreia nu s-a luat încă o decizie definitivă;

[...]

(n) «țară de origine» înseamnă țările sau țara al cărei cetățean este solicitantul sau, în cazul în care este apatrid, țara în care avea reședința obișnuită.”

- 9 Articolul 4 din directiva menționată, intitulat „Evaluarea faptelor și circumstanțelor” și inclus în capitolul II din aceasta, care poartă titlul „Evaluarea cererilor de protecție internațională”, prevede la alineatele (3) și (4):

„(3) Evaluarea unei cereri de protecție internațională se efectuează la nivel individual, luându-se în considerare următoarele elemente:

- (a) toate faptele pertinente privind țara de origine în momentul luării unei decizii privind cererea, inclusiv actele cu putere de lege și actele administrative ale țării de origine și de modul lor de aplicare;
- (b) informațiile și documentele relevante prezentate de solicitant, inclusiv informațiile care permit să se stabilească dacă solicitantul a făcut sau ar putea face obiectul unei persecuții sau al unor vătămări grave;
- (c) statutul individual și situația personală a solicitantului, inclusiv factori precum trecutul, sexul și vârsta acestuia, pentru a se stabili dacă, ținând seama de situația personală a solicitantului, actele la care solicitantul a fost sau riscă să fie expus ar putea fi considerate o persecuție sau o vătămare gravă;

[...]

(4) Faptul că solicitantul a fost deja persecutat, a suferit deja vătămări grave sau a făcut deja obiectul amenințării directe a unei astfel de persecuții sau a unor astfel de vătămări reprezintă un indiciu serios al temerilor fondate ale solicitantului de a fi persecutat sau al riscului real de a suferi vătămări grave, cu excepția cazului în care există motive întemeiate de a crede că respectiva persecuție sau respectivele vătămări grave nu se vor mai repeta.”

- 10 Articolul 6 din aceeași directivă, intitulat „Agenții de persecuție sau vătămări grave”, prevede:

„Agenții de persecuție sau vătămări grave pot fi:

- (a) statul;
- (b) partidele sau organizațiile care controlează statul sau o parte importantă din teritoriul acestuia;
- (c) agenți neguvernamentali, în cazul în care se poate demonstra că agenții menționați la literele (a) și (b), inclusiv organizațiile internaționale, nu pot sau nu doresc să acorde o protecție împotriva persecuțiilor sau a vătămărilor grave în sensul articolului 7.”

- 11 Articolul 7 din Directiva 2011/95, intitulat „Agenții de protecție”, are următorul cuprins:

„(1) Protecția împotriva persecuției sau a vătămărilor grave poate fi asigurată numai:

- (a) de stat; sau
- (b) de partide sau organizații, inclusiv organizații internaționale, care controlează statul sau o parte importantă din teritoriul acestuia,

cu condiția ca acestea să fie dispuse și în măsură să ofere protecție în conformitate cu alineatul (2).

(2) O astfel de protecție împotriva persecuției sau a vătămărilor grave trebuie să fie efectivă și să nu aibă un caracter temporar. O astfel de protecție se acordă, în general, atunci când agenții menționați la alineatul (1) literele (a) și (b) iau măsuri rezonabile pentru a împiedica persecuția sau vătămările grave, între altele, atunci când dispun de un sistem juridic eficient care să permită descoperirea, urmărirea penală și sancționarea acțiunilor ce constituie o persecuție sau o vătămare gravă și atunci când solicitantul are acces la o astfel de protecție.

[...]”

12 Articolul 9 din aceeași directivă, intitulat „Acte de persecuție”, prevede:

„(1) Pentru a fi considerat drept un act de persecuție în sensul articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva, acesta trebuie:

(a) să fie suficient de grav prin natura sau prin caracterul său repetat pentru a constitui o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului, în special a drepturilor de la care nu este posibilă nicio derogare în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale[, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare «CEDO»)]; sau

(b) să fie o acumulare de diverse măsuri, inclusiv de încălcări ale drepturilor omului, care să fie suficient de gravă pentru a afecta un individ în mod similar cu cele menționate la litera (a).

(2) Actele de persecuție, în sensul alineatului (1), pot lua, printre altele, următoarele forme:

(a) acte de violență fizică sau psihică, inclusiv acte de violență sexuală;

[...]

(f) actele împotriva unor persoane din motive de gen [...]

(3) În conformitate cu articolul 2 litera (d), trebuie să existe o legătură între motivele menționate la articolul 10 și actele de persecuție în sensul alineatului (1) din prezentul articol sau absența protecției împotriva unor astfel de acte.”

13 Potrivit articolului 10 din directiva menționată, intitulat „Motivele persecuției”:

„(1) Atunci când evaluează motivele persecuției, statele membre țin seama de următoarele elemente:

[...]

(d) un grup este considerat un anumit grup social în special atunci când:

- membrii săi împărtășesc o caracteristică înnăscută sau o istorie comună ce nu poate fi modificată sau o caracteristică sau o credință atât de fundamentală pentru identitate sau conștiință încât nu ar trebui să i se ceară unei persoane să renunțe la aceasta; precum și

- respectivul grup are o identitate proprie în țara în cauză, fiind perceput ca diferit de societatea înconjurătoare.

În funcție de condițiile predominante din țara de origine, un grup social specific poate fi un grup ai cărui membri au drept caracteristică comună orientarea sexuală. Orientarea sexuală nu se poate înțelege ca incluzând acte considerate delictive în conformitate cu legislația internă a statelor membre. Aspectelor legate de egalitatea de gen, inclusiv identității de gen, li se acordă atenția corespunzătoare, în vederea stabilirii apartenenței la un anumit grup social sau a identificării caracteristicilor unui astfel de grup;

[...]

(2) Atunci când se evaluează dacă un solicitant este îndreptățit să se teamă că va fi persecutat, este indiferent dacă posedă efectiv caracteristica legată de [...] apartenență la un anumit grup social [...] care [stă] la originea persecuției, atât timp cât o astfel de caracteristică îi este atribuită de agentul de persecuție.”

- 14 Articolul 13 din aceeași directivă, intitulat „Acordarea statutului de refugiat”, prevede:

„Statele membre acordă statutul de refugiat oricărui resortisant al unei țări terțe sau oricărui apatrid care îndeplinește condițiile necesare pentru a fi considerat refugiat în conformitate cu capitolele II și III.”

- 15 Articolul 15 din Directiva 2011/95, intitulat „Vătămări grave”, prevede:

„Vătămările grave sunt:

- (a) pedeapsa cu moartea sau execuția; sau
- (b) tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine; [...]

[...]”

- 16 Articolul 18 din această directivă, intitulat „Acordarea statutului conferit prin protecție subsidiară”, are următorul cuprins:

„Statele membre acordă statutul conferit prin protecție subsidiară unui resortisant al unei țări terțe sau unui apatrid eligibil pentru obținerea de protecție subsidiară în conformitate cu capitolele II și V.”

Dreptul bulgar

- 17 Din decizia de trimitere reiese că articolul 8 alineatele (1), (3)-(5) și (7) din Zakon za ubezhishteto i bezhantsite (Legea privind azilul și refugiații, denumită în continuare „ZUB”) transpune articolul 2 litera (d), precum și articolele 6, 7 și 9 din Directiva 2011/95 în ordinea juridică bulgară și că articolul 9 alineatul (1) din această lege transpune articolul 15 din această directivă.

- 18 Alineatul (1) punctul 5 din Dispozițiile suplimentare la ZUB, în versiunea în vigoare de la 16 octombrie 2015 (DV nr. 80 de 2015) precizează că „[n]oțiunile de «rasă, religie, naționalitate, un anumit grup social sau opinii sau convingeri politice» sunt cele în sensul [Convenției de la Geneva] și al articolului 10 alineatul (1) din Directiva [2011/95]”.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 19 WS este o resortisantă turcă ce aparține grupului etnic kurd, musulmană sunnită și divorțată. Ea a intrat în mod legal în Bulgaria în luna iunie 2018. Ulterior, s-a alăturat unui membru al familiei sale la Berlin (Germania), unde a formulat o cerere de protecție internațională. Printr-o decizie din 28 februarie 2019 a DAB, adoptată în urma unei cereri a autorităților germane, WS a fost reprimată de autoritățile bulgare în vederea examinării cererii sale de protecție internațională.
- 20 Cu ocazia a trei interogatorii efectuate de DAB în luna octombrie 2019, WS a declarat că a fost căsătorită forțat, la vârsta de 16 ani, și că are trei fiice. Soțul său ar fi bătut-o în cursul vieții conjugale, fără ca familia sa biologică, care avea cunoștință de această situație, să o fi ajutat. WS ar fi fugit de la domiciliul conjugal în luna septembrie 2016, ar fi încheiat o căsătorie religioasă în cursul anului 2017 și ar fi avut un fiu, rezultat din această căsătorie, în luna mai 2018. După ce a părăsit Turcia, ea ar fi divorțat în mod oficial de primul său soț în luna septembrie 2018, în pofida contestațiilor acestuia din urmă. Pentru aceste motive, ea a declarat că se teme să nu fie ucisă de familie dacă se întoarce în Turcia.
- 21 În fața DAB, WS a prezentat decizia, rămasă definitivă, a tribunalului civil turc care i-a pronunțat divorțul, precum și plângerea pe care a depus-o împotriva soțului său, a familiei sale biologice și a familiei prin alianță, în luna ianuarie 2017, la Parchetul General din Torbali (Turcia), care, în procesul-verbal întocmit la 9 ianuarie 2017, menționează mesaje telefonice de amenințare pe care i le-ar fi trimis soțul său. Ea a prezentat de asemenea o decizie din 30 iunie 2017 a unui tribunal turc de plasare a acesteia într-un adăpost pentru femei victime ale actelor de violență, în care nu s-ar fi simțit în siguranță.
- 22 Printr-o decizie din 21 mai 2020, președintele DAB a respins cererea de protecție internațională introdusă de WS, apreciind, pe de o parte, că motivele invocate de aceasta pentru a părăsi Turcia, în special actele de violență domestică sau amenințările cu moartea din partea soțului său și a membrilor familiei sale biologice, nu ar fi fost relevante în scopul acordării acestui statut, în măsura în care nu puteau fi asociate cu niciunul dintre motivele de persecuție menționate la articolul 8 alineatul (1) din ZUB. În plus, WS nu ar fi declarat că este victimă a unor acte de persecuție din motive de sex.
- 23 Pe de altă parte, președintele DAB a refuzat acordarea statutului conferit prin protecție subsidiară lui WS. Acesta a apreciat că ea nu îndeplinea condițiile necesare în acest sens, în măsura în care „nici autoritățile oficiale și nici anumite grupuri nu ar fi întreprins împotriva solicitantei vreo acțiune pe care statul nu este în măsură să o controleze” și în măsura în care ea „ar fi făcut obiectul unor agresiuni de natură penală cu privire la care nici măcar nu a informat poliția și nu a depus plângere și [...] ar fi părăsit Turcia în mod legal”.
- 24 Printr-o hotărâre din 15 octombrie 2020, confirmată la 9 martie 2021 de Varhoven administrativen sad (Curtea Administrativă Supremă, Bulgaria) și rămasă definitivă, Administrativen sad Sofia grad (Tribunalul Administrativ din Sofia, Bulgaria) a respins acțiunea introdusă de WS împotriva deciziei menționate la punctul 22 din prezenta hotărâre.

- 25 La 13 aprilie 2021, WS a introdus, pe baza unor noi elemente de probă, o cerere ulterioară de protecție internațională, invocând temeri bine fondate de persecuție de către agenți neguvernamentali, pe motivul apartenenței sale la „un anumit grup social”, respectiv cel al femeilor victime ale actelor de violență domestică, precum și cel al femeilor care sunt potențiale victime ale unor „crime de onoare”. Ea a afirmat că statul turc nu era în măsură să o apere împotriva acestor agenți neguvernamentali și a susținut că returnarea sa în Turcia ar expune-o unei „crime de onoare” sau unei căsătorii forțate și, prin urmare, unei încălcări a articolelor 2 și 3 din CEDO.
- 26 În susținerea acestei cereri, WS a prezentat, ca element nou de probă, o decizie a unui tribunal penal turc de condamnare a fostului său soț la o pedeapsă privativă de libertate de cinci luni ca urmare a unei infracțiuni de amenințare săvârșite împotriva sa în luna septembrie 2016. Pentru această pedeapsă s-a aplicat suspendarea executării și s-a stabilit un termen de încercare de cinci ani, ținând seama de inexistența unor condamnări anterioare, de caracteristici personale și de acceptarea pedepsei menționate. Ea a anexat respectivei cereri articole din jurnalul „Deutsche Welle” din anul 2021, care menționa uciderea femeilor în Turcia. Pe de altă parte, ca împrejurare nouă, WS a invocat retragerea Republicii Turcia din Convenția de la Istanbul în luna martie 2021.
- 27 Printr-o decizie din 5 mai 2021, DAB a refuzat să redeschidă procedura de acordare a unei protecții internaționale în urma unei cereri ulterioare a WS, pentru motivul că aceasta nu ar fi menționat niciun element nou important în legătură cu situația sa personală sau cu statul său de origine. DAB a subliniat că autoritățile turce ar fi ajutat-o de mai multe ori și că ar fi indicat că erau dispuse să o ajute prin toate mijloacele legale.
- 28 Instanța de trimitere precizează de la bun început că, deși cererea ulterioară de protecție internațională introdusă de WS a fost respinsă ca inadmisibilă, interpretarea condițiilor de drept material pentru acordarea unei protecții internaționale este totuși necesară pentru a-i permite să determine dacă WS a prezentat elemente sau fapte noi care să justifice acordarea unei astfel de protecții.
- 29 În această privință, ea arată că Curtea nu s-a pronunțat niciodată asupra problemelor ridicate de prezenta cauză, „referitoare la acte de violență împotriva femeilor pe bază de gen, sub formă de acte de violență domestică și amenințare cu o crimă de onoare, ca motiv pentru acordarea protecției internaționale”. Această instanță ridică problema dacă, pentru a constata că o femeie, victimă a unor astfel de acte de violență, aparține unui anumit grup social, ca motiv de persecuție în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95, genul biologic sau social este suficient și dacă actele de persecuție, inclusiv actele de violență domestică, pot fi decisive pentru a stabili vizibilitatea acestui grup în societate.
- 30 În acest context, instanța de trimitere ridică mai întâi problema dacă, în scopul interpretării acestei dispoziții și ținând seama de considerentul (17) al Directivei 2011/95, este necesar să se ia în considerare CEDAW și Convenția de la Istanbul, chiar dacă Republica Bulgaria nu este parte la această din urmă convenție.
- 31 Această instanță precizează că actele enumerate la articolele 34-40 din Convenția de la Istanbul, și anume, printre altele, actele de violență fizică sau sexuală, căsătoriile forțate sau hărțuirea, țin de actele de violență împotriva femeilor pe bază de gen care sunt menționate, în mod neexhaustiv, în considerentul (30) al Directivei 2011/95 și pot fi calificate drept acte de persecuție, în sensul articolului 9 alineatul (2) literele (a) și (f) din această directivă.

- 32 În continuare, instanța de trimitere ridică problema interpretării articolului 9 alineatul (3) din Directiva 2011/95 în cazul în care actele de persecuție pe bază de gen, care iau forma actelor de violență domestică, sunt săvârșite de agenți neguvernamentali, în sensul articolului 6 litera (c) din această directivă. Ea ridică în special problema dacă „legătura” impusă la acest articol 9 alineatul (3) presupune că agenții neguvernamentali recunosc faptul că actele de persecuție pe care le săvârșesc sunt determinate de genul biologic sau social al victimelor acestor acte.
- 33 În sfârșit, în cazul în care nu ar fi stabilită apartenența la „un anumit grup social”, în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95, a unei femei victime a unor acte de violență domestică și care poate fi victima unei crime de onoare, instanța de trimitere subliniază că WS nu ar putea fi returnată în țara sa de origine decât după ce s-a stabilit că această returnare nu ar expune-o unui risc real de a suferi „vătămări grave” în sensul articolului 2 litera (f) din această directivă. În acest cadru, ea ridică în special problema dacă o amenințare cu o „crimă de onoare” constituie un risc real de vătămare gravă care intră sub incidența articolului 15 litera (a) din directiva menționată coroborat cu articolul 2 din CEDO sau a articolului 15 litera (b) din aceeași directivă coroborat cu articolul 3 din CEDO.
- 34 În aceste condiții, Administrativen sad Sofia-grad (Tribunalul Administrativ din Sofia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Definițiile și noțiunile prevăzute de [CEDAW] și de [Convenția de la Istanbul] sunt aplicabile – în conformitate cu considerentul (17) al [Directivei 2011/95] – pentru a califica violența împotriva femeilor întemeiată pe gen drept motiv pentru acordarea protecției internaționale în temeiul [Convenției de la Geneva] și al Directivei 2011/95 sau violența împotriva femeilor întemeiată pe gen ca motiv pentru acordarea protecției internaționale în temeiul Directivei 2011/95 are o semnificație autonomă, distinctă de cea prevăzută de instrumentele de drept internațional menționate?
- 2) În cazul în care se invocă exercitarea unor acte de violență de gen împotriva femeilor, pentru a stabili apartenența la un anumit grup social ca motiv de persecuție în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95 trebuie luat în considerare exclusiv genul biologic sau social al victimei persecuției (violența împotriva unei femei pentru simplul motiv că este o femeie)[;] formele/actele/acțiunile concrete ale persecuției, precum cele enumerate neexhaustiv în cuprinsul considerentului (30) al Directivei 2011/95, pot fi decisive pentru «vizibilitatea grupului în societate», cu alte cuvinte, criteriul de diferențiere al acestui grup în funcție de condițiile predominante din țara de origine, sau aceste acte pot privi numai actele de persecuție prevăzute la articolul 9 alineatul (2) literele (a) și (f) din Directiva 2011/95?
- 3) În cazul în care solicitanta de protecție invocă acte de violență de gen sub forma actelor de violență domestică, genul biologic sau social constituie un motiv suficient pentru a stabili apartenența la un anumit grup social în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95 sau trebuie să se stabilească un criteriu de diferențiere suplimentar al grupului, în sensul interpretării literale a acestei dispoziții, potrivit căreia condițiile trebuie să fie îndeplinite cumulativ, iar aspectele legate de gen alternativ?
- 4) În cazul în care solicitanta invocă acte de violență de gen sub forma actelor de violență domestică săvârșite de un agent de persecuție neguvernamental, în sensul articolului 6 litera (c) din Directiva 2011/95, dispoziția articolului 9 alineatul (3) din [Directiva 2011/95] trebuie să fie interpretată în sensul că, pentru existența unei legături de cauzalitate, este suficient să se constate o legătură între motivele de persecuție prevăzute la articolul 10 și

actele de persecuție în sensul [acestui articol 9 alineatul] (1) sau trebuie să se constate în mod obligatoriu absența protecției împotriva actelor de persecuție invocate ori legătura de cauzalitate există în cazul în care agenții de persecuție neguvernamentali nu recunosc ca atare actele individuale de persecuție/violență legate de genul persoanei persecutate?

- 5) În cazul în care sunt îndeplinite celelalte condiții necesare în acest scop, amenințarea reală cu o crimă de onoare în cazul unei eventuale întoarceri în țara de origine poate să justifice acordarea protecției subsidiare în temeiul articolului 15 litera (a) din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 2 din CEDO [...] sau aceasta trebuie să fie calificată drept «vătămare» în sensul articolului 15 litera (b) din Directiva [2011/95] coroborat cu articolul 3 din CEDO, astfel cum este interpretat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, ținând seama de evaluarea globală a riscului să fie comise alte acte de violență de gen, sau pentru acordarea acestei protecții este suficient ca solicitanta să își exprime refuzul subiectiv de a beneficia de protecția țării sale de origine?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la primele trei întrebări

- 35 Prin intermediul primelor trei întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că, în funcție de condițiile predominante din țara de origine, femeile din această țară pot fi considerate, în ansamblu, ca aparținând unui „anumit grup social”, ca „motiv al persecuției” de natură să conducă la recunoașterea statutului de refugiat, sau dacă femeile vizate trebuie să împărtășească o caracteristică comună suplimentară pentru a aparține unui astfel de grup.
- 36 Cu titlu introductiv, din considerentele (4) și (12) ale Directivei 2011/95 reiese că Convenția de la Geneva constituie elementul-cheie al sistemului juridic internațional de protecție a refugiaților și că această directivă a fost adoptată, printre altele, pentru ca toate statele membre să pună în aplicare criteriile comune de identificare a persoanelor care au o nevoie reală de protecție internațională [Hotărârea din 19 noiembrie 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Serviciu militar și azil), C-238/19, EU:C:2020:945, punctul 19].
- 37 Interpretarea dispozițiilor Directivei 2011/95 trebuie efectuată, prin urmare, nu numai în lumina economiei generale și a finalității acestei directive, ci și cu respectarea Convenției de la Geneva și a celorlalte tratate în domeniu, menționate la articolul 78 alineatul (1) TFUE. Printre aceste tratate se numără, astfel cum reiese din considerentul (17) al acestei directive, cele care interzic discriminarea în ceea ce privește tratamentul persoanelor care intră sub incidența domeniului de aplicare al aceleiași directive [a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 februarie 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punctul 23, și Hotărârea din 19 noiembrie 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Serviciu militar și azil), C-238/19, EU:C:2020:945, punctul 20].
- 38 În acest context, având în vedere rolul conferit Înalțului Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) prin Convenția de la Geneva, documentele emise de acesta au o relevanță specială [a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 mai 2019, Bilali, C-720/17, EU:C:2019:448, punctul 57, și Hotărârea din 12 ianuarie 2023, Migracijos departamentas (Motive de persecuție întemeiate pe opinii politice), C-280/21, EU:C:2023:13, punctul 27].

- 39 În conformitate cu articolul 2 litera (d) din Directiva 2011/95, care reia articolul 1 secțiunea A punctul 2 din Convenția de la Geneva, prin „refugiat” se înțelege, printre altele, orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, a naționalității, a opiniilor politice sau a apartenenței la un anumit grup social, se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să solicite protecția respectivei țări. Articolul 10 alineatul (1) din această directivă enumeră, pentru fiecare din aceste cinci motive de persecuție de natură să conducă la recunoașterea statutului de refugiat, elemente de care statele membre trebuie să țină seama.
- 40 În ceea ce privește în special motivul „apartenenței la un anumit grup social”, reiese din acest articol 10 alineatul (1) litera (d) primul paragraf că un grup este considerat un „anumit grup social” atunci când sunt îndeplinite două condiții cumulative. În primul rând, membrii grupului respectiv trebuie să împărtășească cel puțin una dintre următoarele trei trăsături de identificare, și anume o „caracteristică înăscută”, o „istorie comună ce nu poate fi modificată” sau o „caracteristică sau o credință atât de fundamentală pentru identitate sau conștiință încât nu ar trebui să i se ceară unei persoane să renunțe la aceasta”. În al doilea rând, respectivul grup trebuie să aibă o „identitate proprie” în țara de origine, „fiind perceput ca diferit de societatea înconjurătoare”.
- 41 În plus, al doilea paragraf al respectivului articol 10 alineatul (1) litera (d) precizează printre altele că „[a]spectelor legate de egalitatea de gen, inclusiv identității de gen, li se acordă atenția corespunzătoare în vederea stabilirii apartenenței la un anumit grup social sau a identificării caracteristicilor unui astfel de grup”. Această dispoziție trebuie interpretată în lumina considerentului (30) al Directivei 2011/95, potrivit căruia identitatea de gen ar putea fi legată de anumite tradiții și cutume legale, ducând, de exemplu, la mutilare genitală, sterilizare forțată sau avort forțat.
- 42 Pe de altă parte, punctul 30 din Principiile directoare ale UNHCR privind protecția internațională nr. 1, referitoare la persecuția legată de gen în cadrul articolului 1 secțiunea A punctul 2 din Convenția de la Geneva, precizează, în ceea ce privește noțiunea de „grup social” vizată de această convenție și definită la articolul 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95, că „sexul poate să figureze în mod adecvat în categoria de grup social, femeile constituind un exemplu manifest de grup social definit prin caracteristici înăscute și imuabile și care sunt în mod frecvent tratate diferit față de bărbați. [...] Caracteristicile lor le identifică și ca grup în societate, expunându-le la forme de tratament și la norme diferite în funcție de țară”.
- 43 Ținând seama de aceste precizări introductive, trebuie să se răspundă la întrebările adresate de instanța de trimitere.
- 44 În primul rând, referitor la îndoielile exprimate de această instanță în ceea ce privește relevanța CEDAW și a Convenției de la Istanbul pentru interpretarea articolului 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95, trebuie precizat, pe de o parte, că, deși Uniunea nu este parte la prima convenție, ea fost ratificată, în schimb, de toate statele membre. CEDAW figurează astfel printre tratatele relevante vizate la articolul 78 alineatul (1) TFUE cu respectarea cărora trebuie interpretată această directivă, printre altele articolul 10 alineatul (1) litera (d) din aceasta.
- 45 În plus, potrivit considerentului (17) al respectivei directive, cu privire la tratamentul persoanelor care intră sub incidența domeniului de aplicare al directivei menționate, statele membre sunt ținute de obligațiile asumate în temeiul instrumentelor de drept internațional la care sunt parte, în special acelea care interzic discriminarea, printre care CEDAW. Comitetul pentru eliminarea

discriminării împotriva femeilor, însărcinat cu supravegherea aplicării CEDAW, a precizat că această convenție întărește și completează regimul internațional de protecție legală aplicabil femeilor și fetelor, inclusiv în cadrul referitor la refugiați.

- 46 Pe de altă parte, în ceea ce privește Convenția de la Istanbul, care are caracter obligatoriu pentru Uniune de la 1 octombrie 2023, trebuie subliniat că această convenție enunță obligații care intră sub incidența domeniului de aplicare al articolului 78 alineatul (2) TFUE, care împuternicește legiuitorul Uniunii să adopte măsuri referitoare la un sistem european comun de azil, precum Directiva 2011/95 [a se vedea în acest sens Avizul 1/19 (Convenția de la Istanbul) din 6 octombrie 2021, EU:C:2021:832, punctele 294, 302 și 303]. Astfel, convenția menționată, în măsura în care prezintă o legătură cu azilul și cu nereturnarea, face de asemenea parte din tratatele relevante vizate la articolul 78 alineatul (1) TFUE.
- 47 În aceste condiții, dispozițiile acestei directive, în special articolul 10 alineatul (1) litera (d) din aceasta, trebuie interpretate cu respectarea Convenției de la Istanbul, chiar dacă anumite state membre, printre care și Republica Bulgaria, nu au ratificat convenția amintită.
- 48 În această privință, trebuie arătat, pe de o parte, că articolul 60 alineatul 1 din Convenția de la Istanbul prevede că violența împotriva femeilor pe bază de gen trebuie recunoscută drept o formă de persecuție în sensul articolului 1 secțiunea A punctul 2 din Convenția de la Geneva. Pe de altă parte, acest articol 60 alineatul 2 impune părților să se asigure de faptul că fiecărui motiv de persecuție prevăzut de Convenția de la Geneva îi este dată o interpretare sensibilă la dimensiunea de gen și de faptul că, acolo unde se stabilește că persecuția temută se datorează unuia sau mai multora dintre aceste motive, solicitanților li se va recunoaște statutul de refugiat.
- 49 În al doilea rând, în ceea ce privește prima condiție de identificare a unui „anumit grup social”, prevăzută la articolul 10 alineatul (1) litera (d) primul paragraf din Directiva 2011/95 și amintită la punctul 40 din prezenta hotărâre, și anume împărtășirea cel puțin a uneia dintre cele trei trăsături de identificare vizate de această dispoziție, trebuie arătat că faptul de a fi de sex feminin constituie o caracteristică innăscută și, prin urmare, este suficient pentru a îndeplini această condiție.
- 50 Acest lucru nu exclude faptul ca femeile care împărtășesc o trăsătură comună suplimentară, precum, de exemplu, o altă caracteristică innăscută sau o istorie comună ce nu poate fi modificată, precum o situație familială specifică, ori o caracteristică sau o credință atât de fundamentală pentru identitate sau conștiință încât nu ar trebui să li se ceară acestor femei să renunțe la aceasta, să poată aparține de asemenea unui „anumit grup social”, în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95.
- 51 Având în vedere informațiile care figurează în decizia de trimitere, este necesar să se arate în special că faptul că femeile se sustrag unei căsătorii forțate sau că femeile căsătorite au părăsit locuința familială poate fi considerat o „istorie comună ce nu poate fi modificată”, în sensul acestei dispoziții.
- 52 În al treilea rând, în ceea ce privește a doua condiție de identificare a unui „anumit grup social”, referitoare la „identitatea proprie” a grupului în țara de origine, trebuie să se constate că femeile pot fi percepute într-un mod diferit de societatea înconjurătoare și că li se poate recunoaște o identitate proprie în această societate, printre altele din motive de norme sociale, morale sau juridice în vigoare în țara lor de origine.

- 53 Această a doua condiție de identificare este de asemenea îndeplinită de femeile care împărtășesc o caracteristică comună suplimentară, precum una din cele menționate la punctele 50 și 51 din prezenta hotărâre, atunci când normele sociale, morale sau juridice în vigoare în țara lor de origine au drept consecință că aceste femei, din cauza acestei caracteristici comune, sunt percepute ca fiind diferite de societatea înconjurătoare.
- 54 În acest context, trebuie precizat că revine statului membru în discuție sarcina de a stabili care societate înconjurătoare este relevantă pentru a aprecia existența acestui grup social. Această societate poate să coincidă cu ansamblul țării terțe de origine a solicitantului de protecție internațională sau poate fi mai limitată, de exemplu la o parte a teritoriului sau a populației acestei țări terțe.
- 55 În al patrulea rând, în măsura în care instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la aspectul dacă acte precum cele vizate în considerentul (30) al Directivei 2011/95 pot fi luate în considerare pentru a determina identitatea proprie a unui „grup social”, în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (d) din această directivă, este necesar să se precizeze că apartenența la un anumit grup social trebuie constatată în mod independent de actele de persecuție, în sensul articolului 9 din directiva menționată, ale căror victime în țara de origine pot fi membri ai acestui grup.
- 56 Nu este mai puțin adevărat că o discriminare sau o persecuție suferită de persoane care împărtășesc o caracteristică comună poate constitui un factor relevant atunci când, pentru a verifica dacă este îndeplinită a doua condiție de identificare a unui grup social prevăzută la articolul 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95, este necesar să se aprecieze dacă grupul în discuție este distinct în raport cu normele sociale, morale sau juridice din țara de origine în discuție. Această interpretare este confirmată de punctul 14 din Principiile directoare ale UNHCR privind protecția internațională nr. 2, referitoare la „apartenența la un anumit grup social” în cadrul articolului 1 secțiunea A punctul 2 din Convenția de la Geneva.
- 57 Prin urmare, femeile, în ansamblu, pot fi considerate ca aparținând unui „anumit grup social”, în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95, atunci când se stabilește că în țara lor de origine ele sunt, din cauza sexului lor, expuse unor violențe fizice sau psihice, inclusiv acte de violență sexuală și violență domestică.
- 58 Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 79 din concluzii, femeile care refuză o căsătorie forțată, atunci când o asemenea practică poate fi considerată o normă socială în cadrul societății lor, sau încalcă o atare normă punând capăt acestei căsătorii pot fi considerate ca aparținând unui grup social cu o identitate proprie în țara lor de origine dacă, din cauza acestor comportamente, ele sunt stigmatizate și expuse oprobriului societății înconjurătoare a acestora, conducând la excluderea lor socială sau la acte de violență.
- 59 În al cincilea rând, în scopul aprecierii unei cereri de protecție internațională întemeiate pe apartenența la un anumit grup social, revine statului membru în discuție sarcina de a verifica dacă persoana care invocă acest motiv de persecuție are o „temere bine fondată” de a fi persecutată în țara sa de origine, din cauza acestei apartenențe, în sensul articolului 2 litera (d) din Directiva 2011/95.
- 60 În această privință, în conformitate cu articolul 4 alineatul (3) din această directivă, evaluarea caracterului bine fondat al temerii unui solicitant de a fi persecutat trebuie să aibă un caracter individual și să fie realizată de la caz la caz cu vigilență și cu prudență, întemeindu-se numai pe o

evaluare concretă a faptelor și a circumstanțelor, în conformitate cu normele enunțate nu numai la acest alineat (3), ci și la alineatul (4) al acestui articol, pentru a determina dacă faptele și circumstanțele stabilite constituie o amenințare astfel încât persoana vizată să poată avea temerea fondată, în raport cu situația sa personală, de a fi în mod real victima unor acte de persecuție dacă ar trebui să se întoarcă în țara sa de origine [a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 septembrie 2023, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Opinii politice în statul membru gazdă), C-151/22, EU:C:2023:688, punctul 42 și jurisprudența citată].

- 61 În acest scop, după cum prevede punctul 36 litera x) din Principiile directe ale UNHCR privind protecția internațională nr. 1, trebuie colectate informațiile privind țara de origine care sunt relevante pentru examinarea cererilor de acordare a statutului de refugiat prezentate de femei, precum situația femeilor în fața legii, drepturile politice, economice și sociale ale acestora, cutumele culturale și sociale ale țării și consecințele în cazul nerespectării acestora din urmă, frecvența practicilor tradiționale prejudiciabile, incidența și formele de violență semnalate împotriva femeilor, protecția pusă la dispoziția acestora, sancțiunile suportate de autorii unor astfel de acte de violență, precum și riscurile suportate de o femeie în cazul întoarcerii în țara sa de origine după prezentarea unei asemenea cereri.
- 62 Având în vedere motivele care precedă, este necesar să se răspundă la primele trei întrebări că articolul 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că, în funcție de condițiile predominante din țara de origine, pot fi considerate ca aparținând unui „anumit grup social”, ca „motiv al persecuției” de natură să conducă la recunoașterea statutului de refugiat, atât femeile din această țară în ansamblu, cât și grupuri mai restrânse de femei care împărtășesc o caracteristică comună suplimentară.

Cu privire la a patra întrebare

- 63 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că impune, atunci când un solicitant invocă temerea de a fi persecutat în țara sa de origine de agenți neguvernamentali, să se stabilească în toate cazurile o legătură între actele de persecuție și cel puțin unul dintre motivele de persecuție menționate la articolul 10 alineatul (1) din această directivă.
- 64 Trebuie precizat de la bun început că, potrivit articolului 6 litera (c) din Directiva 2011/95, pentru ca agenții neguvernamentali să poată fi calificați drept „agenți de persecuție sau vătămări grave”, trebuie demonstrat că agenții de protecție menționați la articolul 7 din această directivă, printre care în special statul, nu pot sau nu doresc să acorde o protecție împotriva acestor acte. Astfel cum a subliniat domnul avocat general la punctul 87 din concluzii, din articolul 7 alineatul (1) menționat rezultă că agenții de protecție trebuie să dispună nu numai de capacitatea, ci și de dorința de a proteja solicitantul în discuție împotriva persecuției sau vătămărilor grave la care acesta este expus.
- 65 În conformitate cu articolul 7 alineatul (2), această protecție trebuie să fie efectivă și să nu aibă un caracter temporar. Aceasta este în general situația atunci când agenții de protecție vizați la același articol 7 alineatul (1) iau măsuri rezonabile pentru a împiedica persecuția sau vătămările grave respective, printre altele atunci când dispun de un sistem juridic eficient, la care solicitantul de protecție internațională are acces, care să permită descoperirea, urmărirea penală și sancționarea unor astfel de acte.

- 66 Potrivit articolului 9 alineatul (3) din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 6 litera (c) și cu articolul 7 alineatul (1) din aceasta și interpretat în lumina considerentului (29) al respectivei directive, recunoașterea statutului de refugiat presupune stabilirea unei legături fie între motivele de persecuție menționate la articolul 10 alineatul (1) din aceeași directivă și actele de persecuție, în sensul articolului 9 alineatele (1) și (2) din acesta, fie între aceste motive de persecuție și lipsa protecției din partea „agenților de protecție” împotriva unor asemenea acte de persecuție săvârșite de „agenți neguvernamentali”.
- 67 Astfel, în prezența unui act de persecuție săvârșit de un agent neguvernamental, condiția stabilită la articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2011/95 este îndeplinită atunci când acest act se întemeiază pe unul dintre motivele de persecuție menționate la articolul 10 alineatul (1) din această directivă, chiar dacă lipsa protecției nu s-ar baza pe aceste motive. Această condiție trebuie considerată de asemenea îndeplinită atunci când lipsa protecției se întemeiază pe unul dintre motivele de persecuție menționate în această din urmă dispoziție, chiar dacă actul de persecuție săvârșit de un agent neguvernamental nu s-ar întemeia pe unul dintre aceste motive.
- 68 Această interpretare este conformă cu obiectivele Directivei 2011/95, enunțate în considerentele (10) și (12) ale acesteia, care constau în garantarea unui nivel de protecție ridicat al refugiaților și în identificarea tuturor persoanelor care au o nevoie reală de protecție internațională.
- 69 O astfel de interpretare este confirmată de asemenea de punctul 21 din Principiile directoare ale UNHCR privind protecția internațională nr. 1, potrivit căruia „[î]n cazul în care există un risc de persecuție din partea unui agent neguvernamental (de exemplu, un soț, un partener sau alt agent neguvernamental) din rațiuni legate de unul dintre motivele prevăzute de [Convenția de la Geneva], legătura de cauzalitate este stabilită, indiferent dacă lipsa protecției statului este legată de [Convenția de la Geneva] sau nu. Pe de altă parte, atunci când riscul de a fi persecutat(ă) de un agent neguvernamental nu este legat de un motiv prevăzut de [Convenția de la Geneva], dar incapacitatea sau lipsa voinței statului de a oferi o protecție se întemeiază pe unul dintre motivele prevăzute de [Convenția de la Geneva], legătura de cauzalitate este de asemenea stabilită”.
- 70 Având în vedere ceea ce precedă, este necesar să se răspundă la a patra întrebare că articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că, atunci când un solicitant invocă temerea de a fi persecutat în țara sa de origine de agenți neguvernamentali, nu este necesar să se stabilească o legătură între unul dintre motivele de persecuție menționate la articolul 10 alineatul (1) din această directivă și asemenea acte de persecuție dacă o astfel de legătură poate fi stabilită între unul dintre aceste motive de persecuție și lipsa protecției împotriva acestor acte din partea agenților de protecție vizați la articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată.

Cu privire la a cincea întrebare

- 71 Prin intermediul celei de a cincea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 15 literele (a) și (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „vătămări grave” acoperă amenințarea reală la adresa solicitantului de a fi ucis sau de a face obiectul unor acte de violență din partea unui membru al familiei sale sau al comunității sale din cauza presupusei încălcări a unor norme culturale, religioase sau tradiționale și că, prin urmare, această noțiune este de natură să conducă la recunoașterea statutului conferit prin protecție subsidiară, în sensul articolului 2 litera (g) din această directivă.

- 72 Cu titlu introductiv, trebuie să se constate că această întrebare nu este relevantă în vederea soluționării litigiului principal decât în ipoteza în care instanța de trimitere ar ajunge la concluzia că WS nu îndeplinește condițiile de acordare a statutului de refugiat. Astfel, din moment ce, în conformitate cu articolul 13 din Directiva 2011/95, statele membre sunt obligate să recunoască acest statut solicitantului care îndeplinește condițiile impuse de directiva menționată, fără a dispune de o putere discreționară în această privință [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 iunie 2015, T., C-373/13, EU:C:2015:413, punctul 63, precum și Hotărârea din 14 mai 2019, M și alții (Revocarea statutului de refugiat), C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403, punctul 89], numai într-o astfel de ipoteză ar mai trebui să se verifice dacă lui WS trebuie să i se acorde statutul conferit prin protecție subsidiară.
- 73 Articolul 2 litera (f) din Directiva 2011/95 dispune că poate beneficia de protecție subsidiară orice resortisant al unei țări terțe care nu poate fi considerat refugiat, dar în privința căruia există motive serioase și întemeiate de a crede că, în cazul în care acest resortisant ar fi trimis în țara sa de origine, ar fi supus unui risc real de a suferi vătămarile grave definite la articolul 15 din această directivă și care nu poate sau, ca urmare a acestui risc, nu dorește să se prevaleze de protecția țării respective.
- 74 Articolul 15 literele (a) și (b) din Directiva 2011/95 interpretat în lumina considerentului (34) al acesteia califică drept „vătămări grave” „pedeapsa cu moartea sau execuția” și „tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine”.
- 75 Acest articol 15 litera (a) face referire la vătămări care conduc la moartea victimei, în timp ce articolul 15 litera (b) menționat face referire la acte de tortură, indiferent dacă aceste acte conduc sau nu la moartea victimei. În schimb, aceste dispoziții nu stabilesc nicio distincție după cum vătămarea este săvârșită de o autoritate de stat sau de un agent neguvernamental.
- 76 În plus, ținând seama de obiectivul articolului 15 litera (a) din Directiva 2011/95 de a asigura o protecție persoanelor al căror drept la viață ar fi amenințat în caz de întoarcere în țara lor de origine, termenul „execuție” care figurează în aceasta nu poate fi interpretat ca excluzând vătămări la adresa vieții pentru singurul motiv că acestea sunt săvârșite de agenți neguvernamentali. Astfel, atunci când o femeie este supusă unui risc real de a fi ucisă de un membru al familiei sale sau al comunității sale pentru motivul presupusei încălcări a unor norme culturale, religioase sau tradiționale, o astfel de vătămare gravă trebuie calificată drept „execuție”, în sensul acestei dispoziții.
- 77 În schimb, atunci când actele de violență la care o femeie riscă să fie expusă pentru motivul presupusei încălcări a unor norme culturale, religioase sau tradiționale nu au drept consecință probabilă moartea acesteia, respectivele acte trebuie calificate drept tortură ori tratamente sau pedepse inumane sau degradante, în sensul articolului 15 litera (b) din Directiva 2011/95.
- 78 În ceea ce privește, pe de altă parte, recunoașterea statutului conferit prin protecție subsidiară, în sensul articolului 2 litera (g) din Directiva 2011/95, articolul 18 din aceasta impune statelor membre, după efectuarea unei evaluări a cererii de protecție subsidiară în conformitate cu dispozițiile capitolului II din această directivă, să recunoască acest statut unui resortisant al unei țări terțe sau unui apatrid care îndeplinește condițiile prevăzute în capitolul V din directiva menționată.

- 79 Din moment ce normele care figurează în acest capitol II, aplicabile evaluării unei cereri de protecție subsidiară, sunt aceleași cu cele care reglementează evaluarea unei cereri de recunoaștere a statutului de refugiat, trebuie să se facă trimitere la interpretarea acestor norme reținută la punctele 60 și 61 din prezenta hotărâre.
- 80 Având în vedere motivele care precedă, este necesar să se răspundă la a cincea întrebare că articolul 15 literele (a) și (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „vătămări grave” acoperă amenințarea reală la adresa solicitantului de a fi ucis sau de a face obiectul unor acte de violență din partea unui membru al familiei sale sau al comunității sale din cauza presupusei încălcări a unor norme culturale, religioase sau tradiționale și că, prin urmare, această noțiune este de natură să conducă la recunoașterea statutului conferit prin protecție subsidiară, în sensul articolului 2 litera (g) din această directivă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 81 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) Articolul 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate**

trebuie interpretat în sensul că,

în funcție de condițiile predominante din țara lor de origine, pot fi considerate ca aparținând unui „anumit grup social”, ca „motiv al persecuției” de natură să conducă la recunoașterea statutului de refugiat, atât femeile din această țară în ansamblu, cât și grupuri mai restrânse de femei care împărtășesc o caracteristică comună suplimentară.

- 2) Articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2011/95**

trebuie interpretat în sensul că,

atunci când un solicitant invocă temerea de a fi persecutat în țara sa de origine de agenți neguvernamentali, nu este necesar să se stabilească o legătură între unul dintre motivele de persecuție menționate la articolul 10 alineatul (1) din această directivă și asemenea acte de persecuție dacă o astfel de legătură poate fi stabilită între unul dintre aceste motive de persecuție și lipsa protecției împotriva acestor acte din partea agenților de protecție vizați la articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată.

- 3) Articolul 15 literele (a) și (b) din Directiva 2011/95**

trebuie interpretat în sensul că

noțiunea de „vătămări grave” acoperă amenințarea reală la adresa solicitantului de a fi ucis sau de a face obiectul unor acte de violență din partea unui membru al familiei sale sau al comunității sale din cauza presupusei încălcări a unor norme culturale, religioase sau tradiționale și că, prin urmare, această noțiune este de natură să conducă la recunoașterea statutului conferit prin protecție subsidiară, în sensul articolului 2 litera (g) din această directivă.

Semnături